

Tekst 1

Alledaagse helden

- (1) Ze wagen hun leven om kinderen uit een brandend huis te halen of slachtoffers uit een autowrak te halen. Zonder nadenken trappen ze die deur in of springen ze in het ijskoude water en toch vinden ze het achteraf niets bijzonders.
- (2) Moederziel alleen zwierf de 12-jarige Samuel over het Poolse platteland. Het was augustus 1942 en volop oorlog. Hij zou het zeker niet hebben overleefd, als hij na twee dagen lopen niet zijn heldin was tegengekomen. Malwina, een vriendelijke Poolse boerenvrouw, redde het joodse jongetje met gevaar voor eigen leven. Ze leerde hem zich voor te doen als een katholiek, gaf hem een andere naam en nieuwe kleren. Zo overleefde hij de oorlog. Samuel Oliner is inmiddels 74, woont in Californië en is een gerespecteerd professor in de sociologie geworden. Hij deed o.a. onderzoek naar de persoonlijkheid van mensen die belangeloos hun eigen leven riskeren om anderen te helpen. Onlangs verscheen er een door hem geschreven boek over.
- (3) Een held word je niet zomaar. Om een medaille te krijgen van het Amerikaanse Carnegie-heldenfonds gelden bijvoorbeeld strenge criteria: je moet vrijwillig je eigen leven hebben geriskeerd om een ander te helpen of om iemand te redden. Het mag niet je beroep zijn en je moet je leven 'op een buitengewone manier' in de waagschaal hebben gesteld. Een lijst met 41 vragen helpt de onderzoekers van het fonds de ware helden te onderscheiden. Er is veel discussie geweest over wat het criterium 'buitengewoon' inhoudt. "De redder", zegt de directeur van het fonds, "moet tegenover een reëel gevaar staan."
- (4) De Nederlandse tak van het heldenfonds is wat milder. "Het gevaar voor eigen leven wordt ruim opgevat," vertelt secretaris Hans de Vries. De meest voorkomende heldendaden zijn het redden van mensen uit het water, uit te water geraakte auto's en uit autowrakken na een ongeluk.
- (5) Bij branden en ongelukken hebben slechts enkele mensen de moed om zelf in te grijpen. Wat zijn dat voor mensen? Sam Oliner beschrijft de eigenschappen van de held in zijn pas verschenen boek. Hij interviewde duizenden helden en onderscheidde zeven kenmerken. De eerste eigenschap is het niet kunnen aanzien dat andere mensen lijden. In de tweede plaats is deze mensen een sterk besef van normen en waarden bijgebracht, bijvoorbeeld door hun gezin of de gemeenschap. Het derde kenmerk is, dat die normen en waarden gekoppeld zijn aan verantwoordelijkheidsgevoel voor de mensen om zich heen. Het vierde kenmerk, zegt Oliner, is een gevoel van verbondenheid met de mensheid, zoals niet-joden die in de oorlog joden hielpen. Tot slot noemt Oliner nog drie essentiële persoonlijkheidskenmerken: een gezond zelfvertrouwen, moed en het gevoel de situatie fysiek aan te kunnen.
- (6) Het laatste kenmerk was ook al gevonden in een onderzoek naar waarom vaak veel mensen níet en enkele andere wél ingrijpen bij een ongeluk of ramp. De mensen die wél actie ondernemen, zijn vaak groter, sterker en beter getraind. Ze hebben meer vertrouwen in hun fysieke kwaliteiten en zijn vaak ook meer gewend aan spannen-

- de situaties. Vertrouwen in de eigen fysieke kracht is volgens mij de reden dat actiehelden – die drenkelingen reddend en kinderen uit brandende huizen halen – meestal mannen zijn. Dit soort heldenmoed krijgt de meeste publiciteit.
- 90 (7) Maar er zijn ook andere helden. Twee Amerikaanse psychologen onderzochten vijf groepen mensen, die anderen onbaatzuchtig¹⁾ hielpen met gevaar voor eigen leven. Ze bestudeerden de ‘actiehelden’ van het heldenfonds en mensen die in de oorlog joden hielpen en bovendien nog nierdonoren en twee groepen vrijwilligers van hulporganisaties.
- 100 (8) De psychologen ontdekten dat de medaillewinnaars van het heldenfonds meestal mannen zijn. Bij de andere groepen zijn de vrouwen beter vertegenwoordigd. Van de niet-joden die in de oorlog joden hielpen, is meer dan de helft vrouw, zoals in Nederland en Polen.
- 105 (9) Nierdonoren zijn natuurlijk heel andere helden dan verzetshelden, maar ze nemen toch risico’s ten behoeve van een ander. Ze hebben soms pijn en het duurt een paar maanden voordat ze weer de oude zijn. Vrouwen staan vaker een nier af dan mannen:
- 110 57 procent van de Amerikaanse nierdonoren is vrouw. Bij de vrijwilligers van de hulporganisaties is ruim 60 procent vrouw. Vrouwelijke heldendaden spreken dan wel minder tot de verbeelding, zo concluderen de twee psychologen, maar dat is geen reden om hun aandeel over het hoofd te zien. Als heldenmoed bestaat uit de bereidheid om risico’s te nemen en je kunnen inleven in anderen, dan scoren mannen hoger op het eerste element en vrouwen op het tweede.
- 130 (10) Man of vrouw, de ware held is bescheiden. Ik vind het opvallend dat de meeste helden, gevraagd naar hun motief, zeggen: “Ik had geen keus, ik deed gewoon wat ieder fatsoenlijk mens zou doen in deze situatie.” Bescheidenheid is natuurlijk iets wat altijd hoort bij heldendom: iemand die zichzelf op de borst klopt, valt in onze ogen snel van zijn voetstuk. Er is een psychologische verklaring voor deze bescheidenheid, namelijk dat helden zich soms opstellen als antiheld om hun herinneringen aan de vaak gruwelijke gebeurtenissen draaglijker te maken. Door hun eigen heldendom te relativiseren, nemen ze als het ware afstand van hun pijnlijke ervaringen.
- 140 (11) Hoe bescheiden ze ook zijn, gelukkig geven alledaagse helden ons vertrouwen in het goede van de mens. In 2004 was het precies honderd jaar geleden dat het Carnegie-heldenfonds werd opgericht. Een citaat uit het jubileumboek: “Al deze helden vertonen een zeldzame eigenschap: die van onbaatzuchtigheid in de uiterste vorm. Dit laat zien dat de menselijke natuur uiteindelijk nobel is. We kunnen veel van hen leren. Houdt ze in ere.”
- 150
155
160

*Naar een artikel van Heleen Peverelli,
Psychologie Magazine, december 2004*

noot 1 onbaatzuchtig = belangeloos, zonder op persoonlijk voordeel uit te zijn

Tekst 1

- 1p 1 Het onderwerp van een tekst kan worden ingeleid door
- 1 de mening van de schrijfster van het artikel te noemen
  - 2 een korte samenvatting vooraf te geven
  - 3 een voorbeeld bij het onderwerp van de tekst te geven
  - 4 de aanleiding te noemen tot het schrijven van de tekst.
- Hoe wordt het onderwerp van deze tekst in alinea 2 ingeleid?
- A door 1 en 2
  - B door 2 en 3
  - C door 3 en 4
  - D door 1 en 4

Gebruik onderstaande informatie voor het beantwoorden van de vragen 2 tot en met 4.

We kunnen de tekst verdelen in 6 delen:

Deel 1 alinea 1

Deel 2 alinea 2

Deel 3 alinea's 3 en 4

Deel 4 alinea's 5 en 6

Deel 5 alinea's 7, 8 en 9

Deel 6 alinea's 10 en 11

- 1p 2 Welk kopje geeft het beste de inhoud weer van deel 3 (alinea's 3 en 4)?
- A Buitengewone moed
  - B Criteria
  - C Nederland soepeler
  - D Vragenlijsten
- 1p 3 Welk kopje geeft het beste de inhoud weer van deel 4 (alinea's 5 en 6)?
- A Fysieke kwaliteiten
  - B Kenmerken helden
  - C Mannen en vrouwen
  - D Normen en waarden
- 1p 4 Welk kopje geeft het beste de inhoud weer van deel 5 (alinea's 7,8 en 9)?
- A Joodse en niet-joodse helden
  - B Oorlog en vrede
  - C Pijn lijden
  - D Soorten helden
- 2p 5 In de alinea's 10 en 11 van de tekst komen twee kenmerken van helden aan bod.
- Welke twee kenmerken zijn dat?
Gebruik per kenmerk niet meer dan één woord.

- 1p **6** Wat is het verband tussen alinea 5 en alinea 6?
- A Alinea 6 is een uitwerking van een element uit alinea 5.
  - B Alinea 6 zwakt het gestelde in alinea 5 af.
  - C De alinea's 5 en 6 vormen samen een opsomming.
  - D De alinea's 5 en 6 vormen samen een tegenstelling.

Lees eerst het onderstaande stukje tekst en beantwoord pas daarna vraag 7.

5 Wilma ter Heege coördineert al meer dan 30 jaar noodhulp in oorlogsgebieden, bijvoorbeeld in Afrika. Vrienden en familieleden noemen haar soms een held, maar zelf vindt ze dat niet. "Ik beschouw bepaalde mensen ter plaatse pas als helden. Zoals de ambulancechauffeur in Kabul die met gevaar voor eigen leven een conflictgebied inreed, om de gewonden op te halen. Het zijn juist die helden die me hoop geven, zodat ik dit werk kan blijven doen."

- 1p **7** Wilma ter Heege geeft in bovenstaande korte tekst aan hoe ze over haar 'held'-zijn denkt.
Welke alinea uit de lange tekst 'Alledaagse helden' sluit het beste aan bij haar mening over haar eigen heldendom?
- A alinea 6
  - B alinea 8
  - C alinea 9
  - D alinea 11
- 1p **8** Welke zin geeft het beste de hoofdgedachte weer van deze tekst?
- A Helden zijn niet allemaal gelijk, je kunt ze verdelen in verschillende soorten die hun eigen kenmerken hebben.
  - B In Amerika is er op grotere schaal onderzoek gedaan naar het held-zijn dan in Nederland.
  - C Mannelijke actiehelden krijgen meestal meer publiciteit dan de andere helden, die meestal vrouwen zijn.
  - D Jonge helden zijn bereid vaker risico te nemen, terwijl oudere helden zich beter kunnen inleven in andere mensen.
- 1p **9** Een schrijver kan gebruik maken van:
- 1 feiten
  - 2 zijn/haar eigen mening
  - 3 de mening van anderen.
- Waarvan maakt de schrijfster van deze tekst gebruik?
- A alleen 1 en 2
  - B alleen 1 en 3
  - C alleen 2 en 3
  - D 1, 2 en 3
- 1p **10** Wat is het voornaamste doel van de schrijfster met deze tekst?
- A gevoelens tot uitdrukking brengen
  - B informeren
  - C overtuigen
  - D tot handelen aansporen